

Magnus Landa

Hvis du vil

En kvalitativ studie av alkoholforbruket blant studenter i Trondheim

Bacheloroppgave i Sosiologi

Veileder: Hilde Bjørkhaug

Mai 2019

Forord

Takk til min veileder, Hilde Bjørkhaug, for god veiledning, og for å alltid være tilgjengelig for spørsmål, både på mail og på kontoret.

Takk til informantene som var villige til å la seg intervju, og villige til å dele egne erfaringer. Uten dere hadde ikke denne oppgaven vært mulig.

Takk til familie for støtten, spesielt til min far som har lært meg mye om kommaregler.

Takk til mine medstudenter for både faglige og ikke-faglige diskusjoner i lunsjpausene.

Innhold

1.0 Innledning.....	2
2.0 Tidligere forskning og teori	3
2.1 Tidligere forskning.....	4
2.2 Sosiologiske teorier	5
3.0 Metode	7
3.1 Valg av dybdeintervju.....	7
3.2 Utvalg av informanter	8
3.3 Oppgavens kvalitetskriterier	9
3.4 Koding og tematisering av empiri.....	11
4.0 Analyse	11
4.1 Alkohol som sosialt lim.....	11
4.2 Møtet med forventinger om å drikke alkohol.....	13
4.3 En sosial arena med særegne normer.....	15
4.4 Å utvikle et sosialt nettverk uten alkoholforbruk.....	17
5.0 Diskusjon	19
5.1 Studentenes alkoholforbruk som front stage	19
5.2 Studentenes alkoholforbruk som kollektiv effervesens.....	21
6.0 Avslutning.....	22
Litteratur.....	25
Vedlegg: intervjuguide	27

1.0 Innledning

Studenter og alkohol er to ord som ofte blir nevnt i samme åndedrag når det er først er oppe i mediene. Hvert år i august når det arrangeres fadderuker for nye studenter, slås det opp flere artikler i avisene på lik linje som under russefeiringene i mai. Er det for mye drikkepress for de nye studentene lurer de på, og er dette noe som vedvarer for resten av studiene?

Undersøkelser gjort av studentsamskipnadene i de største studentbyene i Norge viser tydelig at det store flertallet av studentene faktisk drikker ofte, og drikke mye når de først drikker (Knapstad, Heradstveit & Sivertsen, 2018, s 106). Midt-Norge, med Trondheim som dominerende studiested, er området som scorer høyest på dette i landet. Det disse undersøkelsene ikke kan si så mye om, er hvordan dette oppleves for den gjennomsnittlige studenten. I denne oppgaven vil jeg derfor se nærmere på hvilke holdninger og meninger Trondheimsstudentene har til alkoholkonsumeringen blant studentmiljøet de selv er en del av, og problemstillingen er:

Hvordan påvirker alkoholforbruk mulighetene til å etablere et sosialt nettverk som student i Trondheim?

Av personlige grunner finner jeg dette interessant da jeg er en del av studentmiljøet i Trondheim selv. Jeg er med på linjeforeningens aktiviteter og har vært aktiv i frivillige verv som UKA, ISFiT, Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet, revy og idrett. Fellesnevneren her er at jeg møter mye alkohol og vorspiel gjennom samtlige aktiviteter. Derfor er jeg interessert i å finne mer ut om hvordan alkohol preger studenttilværelsen for den enkelte, nettopp fordi jeg opplever selv hvordan alkohol kan påvirke det å utvikle et sosialt nettverk i en by som mange regner for Norges studenthovedstad.

Som sosiologisk fenomen er det også interessant å analysere alkoholens rolle i studentmiljøet, ettersom det er et miljø med en annerledes hverdagslig oppbygning enn det man kan finne ellers i samfunnet. Til å analysere empirien skal jeg ta i bruk Émile Durkheims begrep kollektiv effervesens og Erving Goffmans begrepspar front stage og back stage. Med kollektiv effervesens menes når et individ opplever noe som er større enn seg selv og det oppstår andre normer enn det man er vant til (Durkheim, 2001, s. 157). Når studenten møter opp i fadderuka, på et vors før konsert eller temafest fra linjeforeningen, er det plutselig helt andre normer og regler som gjelder enn når man møter medstudentene i kantina på skolen.

Begrepene front stage og back stage skal illustrere hvordan mellommenneskelig interaksjon kan sammenlignes med et skuespill, hvor man oppfører seg annerledes når man må forholde seg til en bestemt type publikum (Goffman, 1974, s. 13). Med disse begrepene kan jeg analysere hvordan studentene forholder seg til forventningen om å delta på fest og drikke alkohol. Til å belyse hovedproblemstillingen har jeg også utviklet to underproblemstillinger, som er:

U1: Hvordan opplever Trondheimsstudentene forventningene om å drikke alkohol?

U2: Hva gjør at så mange studenter tar del i alkoholforbruket?

Oppgavens struktur er bygd opp i ulike kapitler med innledning, teori, metode, analyse, diskusjon og avslutning. I teoridelen viser jeg til hva tidligere forskning har kommet frem til av studenters alkoholvaner i Norge og spesielt Trondheim, samt en ytterligere presentasjon av teoriene til Durkheim og Goffman. Som metode har jeg gjennomført fire dybdeintervjuer med studenter som har variasjon i kjønn, alkoholkonsument, trinn på studiet, campus på NTNU og aktivitet i frivillige verv.

Analyse og diskusjon står hver for seg. I analysen presenteres hovedfunnene fra intervjuene, hvor disse funnene vil bli diskutert i lys av de sosiologiske begrepene fra Durkheim og Goffman i diskusjonsdelen. I disse kapitlene kommer jeg frem til hvordan alkohol ikke trenger å være en nødvendighet for å utvikle et sosialt nettverk, men det kan gjøre det enklere for studenter å bli kjent med nye folk eller bli inkludert i flere grupper. Det kan dog ha sin bakside ved at det får andre konsekvenser som går utover økonomi, studiet og avhengigheten av alkohol for å ha venner. I avslutningen vil jeg presentere de viktigste funnene og forholdet mellom empiri og teori. Jeg vil også peke på hva som kunne blitt gjort annerledes og hva som kunne vært interessant å forske videre på.

2.0 Tidligere forskning og teori

I dette kapitlet skriver jeg om hva tidligere forskning sier om alkoholforbruket blant studentmiljøet i Trondheim. Samtidig presenteres begrepene kollektiv effervesens fra Durkheim og front stage og back stage fra Goffman.

2.1 Tidligere forskning

Sit gjorde høsten 2018 en undersøkelse som kartla at mange av studentene i Trondheim drikker mye og ofte uten at de anser dette som et stort problem. Prosjektleder for rusforebyggende arbeid i Sit, Maren Kronlund, sier at det er oppsiktsvekkende at de fleste studenter drikker fordi de har lyst og føler de har kontroll, selv om de drikker mye (Alsberg & Sundberg, 2018). Mange av studentene påpeker at drikkingen får konsekvenser, enten det gjelder økonomi, studier, søvn eller rett og slett at de har havnet i situasjoner de har angret på i ettertid. Samtidig sa Kronlund til studentavisen i Trondheim, Under Dusken, at rapporten ble sendt ut som Studentenes Rusvane-Undersøkelse og at studenter som er avholds dermed ikke følte at den var relevant for dem å svare på (Ottesen, 2018).

Kronlund sier at de etter rapporten om studentenes alkoholforbruk lurer på om studenter er en gruppe i samfunnet som har en høyere terskel for å anerkjenne selv at de har et alkoholforbruk. I samme undersøkelse sa en student at «jeg hadde ikke et alkoholproblem. Jeg hadde et problem jeg løste med alkohol» (Universitetsavisa, 2018). Prosjektlederen hevder videre at det kan være vanskelig å innse selv at man drikker for mye dersom man er involvert i en kultur hvor mange andre rundt deg også drikker mye og ofte (Alsberg & Sundberg, 2018). Dersom man ser at alle andre i ditt miljø klarer seg med studiene og økonomien, kan man enkelt tenke at det går fint for seg selv også.

Det man kan lure på, er om alkoholforbruk har en større positiv enn negativ effekt for studentene i Trondheim. Dersom mange opplever at konsumering av alkohol får konsekvenser for andre områder som økonomi og studier, er det helt klart en negativ effekt til stede. Samtidig har tidligere undersøkelser vist at alkohol ikke bare blir sett på som negativt, men også at det har en positiv effekt rent sosialt. Flere studenter har hevdet at alkohol fungerer som et sosialt glidemiddel som gjør det enklere å møte nye mennesker (Universitetsavisa, 2018). Samtidig er ikke dette nødvendigvis utelukkende positivt, fordi et mønster kan utvikles der man føler at man kun kan bli kjent med nye mennesker gjennom sosiale arrangementer som inneholder alkohol. Dersom en student tenker dette, kan det fort oppstå en frykt for å bli ekskludert eller ensom dersom en velger bort alkoholen, og man ender opp med å drikke mer alkohol enn det man i utgangspunktet har lyst til (ibid.).

Leder i Velferdstinget ved NTNU, Ragnhild Dalsslåen, sier at undersøkelsen gjort av Sit kombinert med Studentens helse- og trivselsundersøkelse (SHoT-undersøkelsen) viser urovekkende tall og at man har et arbeid å gjøre for å redusere alkoholkonsumeringen blant studenter (Alsberg & Sundberg, 2018). I SHoT-undersøkelsen har 52 % av informantene svart at de mener det drikkes for mye alkohol i studentmiljøene, samtidig som så mange som 62 % etterlyser flere alkoholfrie arrangementer (Knapstad et al., 2018, s 109). I tillegg viser svarene at omtrent en av fem har valgt å ikke delta på studentarrangementer fordi de mener det drikkes for mye alkohol der. Dette er tall som langt på vei bekrefter at alkohol er noe som dominerer i studentmiljøet, og Dalsslåen mener det tyder på at det drikkes for mye der (Alsberg & Sundberg, 2018).

Fra SHOT-undersøkelsen kommer det også frem at totalt 92 % av studentene i landet drikker alkohol månedlig eller oftere. Så mye som 59 % drikker to til fire ganger i måneden eller oftere (Knapstad et al., 2018, s 106). I seg selv er nok ikke disse tallene ekstreme dersom det er snakk om ett glass vin eller to øl, men når man ser på hvor mye studentene konsumerer ved en typisk drikkeanledning, er det større grunn til bekymring. Det kommer frem at over halvparten av studentene drikker mellom fem og ni enheter når de først drikker, med andre ord oppnår de en relativt høy promille. Dalsslåen hevder statistikkene indikerer at Trondheimsstudentene er mer utsatt enn andre i Norge (Alsberg & Sundberg, 2018). Ikke bare er det høyest andel studenter i Midt-Norge som ønsker flere alkoholfrie tilbud, men det er også tre prosentpoeng flere som har et alkoholforbruk knyttet til risiko i Midt-Norge enn i forhold til resten av landet, med hele 47 % av studentene som regnes å være innenfor denne kategorien (Knapstad et al., 2018, s 108). Trondheim er naturligvis størstedelen av studentmassen i Midt-Norge, og det er derfor rimelig å anta at det er Trondheimsstudentene som utgjør brorparten av informantene.

2.2 Sosiologiske teorier

Erving Goffmans mest kjente bidrag til sosiologien er dramaturgi-metaforen, hvor han beskriver individers oppførsel i samfunnet som roller på en teaterscene. Med teatermetaforen vil Goffman peke på at mennesket har en evne til å styre og manipulere inntrykket andre får av deg (Goffman, 1974, s. 13). Ved hjelp av vår tale, kroppsspråk eller påkledning forsøker vi i hverdagslivets samhandlinger å kontrollere inntrykket som andre får av oss. Ulike situasjoner muliggjør at individer kan handle passende etter hvilken situasjon man befinner

seg i, og hvem man interagerer med. Når en person er i samhandling med andre, vil vedkomne vanligvis handle målrettet for å gi de andre akkurat det inntrykket man ønsker å formidle (ibid.). Her kommer begrepene front stage og back stage inn. Front stage er der man befinner seg overfor et publikum, mens back stage er der man trekker seg tilbake, slapper av og puster ut. Goffman bruker et eksempel fra restaurantverden, hvor en servitør vil spille en helt annen rolle i kommunikasjon med gjestene enn med kokkene på kjøkkenet (Goffman, 1974, s. 99-104). Når servitøren er ferdig på jobb og for eksempel møter noen venner av seg ute, vil vedkommende igjen tilpasse sin oppførsel etter hvordan hen ønsker å opptre foran dem. Ulike situasjonsdefinisjoner muliggjør at individer kan handle passende i henhold til den situasjonen som gjelder.

Med teatermetaforen forsøker Goffman å demonstrere hvordan hverdagens ansikt til ansikt-samhandlinger er en slags iscenesatt forhandling og utveksling av forventninger mellom skuespiller og publikum (Jacobsen & Kristiansen, 2006). Det vil si at det er et gjensidig forhold, hvor både individets og de andres forventninger har noe å si for den oppførselen man gjør. Følelser, hendelser eller noe annet som blir skjult mens individet er front stage kan dukke opp back stage. Når vi ikke lenger er front stage, kan vi tre ut av rollen, gi slipp på fasaden og bare slappe av (Goffman, 1974, s. 97). Når den nevnte servitøren kommer hjem etter å ha vært ute med venner, senker vedkommende virkelig skuldrene og kan reflektere på egen hånd hvordan kvelden var. Goffmans teori er interessant å sammenligne med svarene som informantene ga angående alkoholforbruk blant studenter. Flere drikker mer alkohol fordi de kjenner på en forventning fra andre om at de må gjøre det, at de føler at de må drikke alkohol mens de er front stage, altså når de deltar i sosiale studentsammenhenger.

Émile Durkheim utviklet et begrep for å beskrive det som skjer når man blir en del av noe man opplever som større enn seg selv. Han kalte det for kollektiv effervesens og brukte det først og fremst for å forklare det som skjer i religiøse forsamlinger. Når vi er en del av en mengde mennesker som deler en felles lidenskap, kan vi bli løftet over vårt egentlige nivå (Durkheim, 2001, s. 157). Det vil si at vi blir utsatt for følelser og handlinger som vi ikke hadde klart å oppnå på egen hånd. Når forsamlingen blir oppløst og vi igjen befinner oss alene og faller tilbake til vårt vanlige nivå, kan vi tenke over hvordan vi ble løftet opp av et inspirerende samvær. Denne effervesensen, som Durkheim kalte det, kan bli såpass intens at den leder til uforutsigbar oppførsel, hvor man får så mye entusiasme at den ikke kan kontrolleres. Forholdene fra det vanlige hverdagslivet blir satt til side og man kan sette seg

selv utenfor sin vanlige moral. (ibid.: 163). Det kan oppstå en situasjon hvor man ikke helt kjenner seg selv igjen, føler seg transformert og transformerer derfor sine omstendigheter (ibid.: 317).

Dette med å transformere sine omstendigheter har blitt brukt til å analysere oppførsel på festivaler. En rekke forskere gjennomførte et sosiologisk prosjekt hvor de intervjuet mange deltakere på Pstereofestivalen i Trondheim og diskuterte festivalmiljøet i lys av kollektiv effervesens (Tjora et al., 2017). De skrev blant annet at Durkheims begrep var relevant i analysen fordi individet i seg selv blir irrelevant i en kollektiv bevissthet eller et brusende samvær (ibid.). Når deltakerne kommer inn på festivalområdet, opplever de en stemning som gjør at man forholder seg til kjente og ukjente på en annen måte enn man gjør i det daglige. Man transformerer omstendighetene ved at det blir større åpenhet og en brytning av sosiale sperrer, som skaper en ramme for sosial interaksjon som ikke er vanlig i samfunnet ellers (ibid.). Med andre ord skjer det en endring av normer. I min analysedel diskuterer jeg hvorfor kollektiv effervesens også er et relevant begrep for å belyse alkoholmiljøet blant studenter i Trondheim. Studentene beskriver en brusende sosialitet lignende den som oppstår på festivaler når de er på vors og arrangementer via linjeforeninger eller Studentersamfundet.

3.0 Metode

Som metode i bacheloroppgaven har jeg gjennomført fire dybdeintervjuer med studenter som er aktive i studentmiljøet. For at flere interessegrupper skal være representert har jeg intervjuet informanter som i varierende grad drikker alkohol, med alt fra sjelden til tre-fire ganger i uka.

3.1 Valg av dybdeintervju

I teoridelen har jeg vist til hva tidligere undersøkelser sier om alkoholmiljøet blant studenter i Norge og Trondheim, som definitivt viser at alkohol har en stor rolle blant Trondheims studenter. I denne oppgaven er jeg ute etter å finne meninger, holdninger og erfaringer rundt dette, og dermed faller det naturlige metodiske valget på dybdeintervju (Tjora, 2017, s. 114). Statistikken viser tydelig at alkohol er en omfattende del av det sosiale som skjer i studentmiljøet i Trondheim, men den sier ikke noe om hvordan den gjennomsnittlige studenten opplever forventningen om å delta eller ikke. Jeg er ute etter informantenes

subjektivitet av hvordan de ser på og opplever sammenhengen mellom alkohol og studentmiljø (ibid.).

Alkoholforbruk er et tema som i utgangspunktet ikke trenger å være sensitivt å snakke om for informantene, og derfor var jeg inne på tanken om å bruke fokusgrupper som datagenerering. Gode argumenter for denne metoden er at den kan ha en aktiviserende og mobiliserende effekt hos informantene, hvor gruppesituasjonen kan være en kilde til nye tanker og ideer (ibid.: 124). I en intervjusituasjon er det viktig at forskeren skaper en atmosfære hvor informanten føler seg trygg og fortrolig til å dele sine tanker (ibid.: 116). Nettopp av den grunn endte jeg opp med å bruke dybdeintervju. Jeg visste at jeg skulle møte informanter som i varierende grad drikker alkohol, og særlig for de som ikke drikker kan det potensielt oppleves som ubehagelig å snakke om det i en gruppe hvor andre drikker mye. I en slik situasjon kan både de som drikker lite og de som drikker mye, begynne å forsvare sine egne handlinger heller enn å reflektere over spørsmålene de får. Ved å opprette tillit mellom forsker og informant i en dybdeintervju-situasjon vil det legge til rette for å snakke åpent om personlige erfaringer (ibid.). Det kan være personlige grunner til både de som velger å ikke drikke og de som velger å drikke mye. Det er ikke sikkert informantene synes det er behagelig at andre hører på deres meninger og erfaringer med alkohol, og derfor egner dybdeintervju seg bedre enn fokusgrupper.

3.2 Utvalg av informanter

Når jeg har samlet informanter, har jeg brukt et strategisk utvalg ved å høre med venners venner. Med andre ord har jeg ikke intervjuet personer jeg kjenner selv, men som jeg har fått anbefalt som reflekterte personer av egne venner. Grunnen til at jeg har gjort det på denne måten er at jeg ville sikre dybde blant informantene når det gjelder kjønn, hvor lenge de har vært studenter i Trondheim og om hvor mye alkohol de vanligvis drikker. Det viktigste var allikevel at samtlige informanter møter på alkoholmiljøet blant medstudenter. Når man skal gjøre kvalitative intervju, er nesten det viktigste kriteriet at man velger informanter som av ulike grunner kan uttale seg på en reflektert måte (ibid.: 130). Blant annet har informantene vært aktive i UKA, ISFiT, Studentersamfundet, NTNUI, linjeforeninger og kor. Av informantene var det en gutt og tre jenter, hvor alderen varierte fra 20 til 24 år gammel. En var inne i sitt første studieår, to var på det tredje og en var på det fjerde. To av informantene vil jeg kategorisere som at de sjelden drikker alkohol, med et snitt på under to ganger i

måneden. En drikker middels med tre til fire ganger i måneden, og den siste drikker ofte med flere ganger i uka. De som sjelden drikker, var allikevel ofte med i sosiale lag der det konsumeres alkohol. Informantene vil dermed ha forskjellig praksis hva angår alkoholforbruk, men felles er at alle er en del av studentmiljøet, og samtlige har erfaring med alkoholens rolle i det.

Ulempen med denne metoden kan være at informantene kan føle at de var på oppdrag for sin venn og derfor svarte mer diplomatisk eller annerledes enn de ville gjort dersom jeg hadde samlet inn informanter på en annen måte. De kan også tenke at jeg kommer til å dele deres svar med vår felles venn, så her var det viktig å avklare på forhånd at informanten skulle bli anonymisert og at det er taushetsbelagt. Som forsker kan jeg også ha noen antakelser på forhånd om hva de ulike informantene kommer til å svare, basert på det jeg har hørt om dem på forhånd. Dersom jeg intervjuer en informant som jeg vet ikke drikker alkohol, kan jeg tenke på forhånd at informanten stiller seg negativt til alkohilmiljøet blant studenter, og motsatt om han ikke drikker. Derfor var det viktig for min del å stille til intervju med et åpent sinn og unngå de store antakelsene på forhånd. Ved å være bevisst på disse tankene kunne jeg hele tiden utfordre meg selv på hvordan jeg formulerte spørsmålene, samt hvordan jeg tolket data etter at intervjuene var gjennomført.

3.3 Oppgavens kvalitetskriterier

I kvalitativ forskning benyttes ofte de tre begrepene gyldighet, pålitelighet og generaliserbarhet for å diskutere oppgavens kvalitet (ibid.: 231). Gyldighet er knyttet til om de svarene vi finner i forskningen faktisk er svar på de spørsmålene som stilles (ibid.: 232). Gjennomføringen av intervjuene ble gjort ved hjelp av en intervjuguide som stort sett ble fulgt til punkt og prikke. Unntakene var da jeg stilte improviserte spørsmål som bygde på noe informantene sa. Spørsmålene var inspirert av hva tidligere forskning har skrevet om temaet. For å sikre at svarene fra informantene skulle være relevant for problemstilling ble spørsmålene formet utfra temaer om alkoholkultur i ulike institusjoner som har med studentmiljøer å gjøre, som fadderuka, frivillige verv, klassen, linjeforeningen og idrett. På forhånd hadde jeg tenkt at begrepene fra Goffman og Durkheim kunne være relevante, noe som kan påvirke spørsmålene negativt ved at de legger opp til at informanten skal svare noe som passer inn under begrepene. Dette er noe jeg prøvde å unngå i formuleringen av spørsmålene, og som beskrevet i neste delkapittel ved å gjøre empirinær koding av

intervjuene for å sikre at analyse og diskusjon kun skal basere seg på de empiriske funnene, det informantene faktisk sa. Det kan dermed argumenteres for at oppgavens gyldighet er høy fordi den har skjedd innenfor faglige rammer samtidig som den er forankret i annen forskning (ibid.: 234).

Oppgavens pålitelighet handler om hvordan forskerens posisjon kan påvirke forskningens resultater. Som student selv er jeg en del av det samme miljøet som dem jeg intervjuer. Som nevnt i innledningen har jeg vært aktiv i flere verv som student og møter selv ofte på alkoholbruket blant studenter. Utfordringen har vært å være bevisst på dette hele veien, både i formuleringen av spørsmål og gjennomføringen, kodingen og tolkningen av intervjuene i etterkant. Samtidig trenger det ikke være en svakhet at jeg kjenner til studentmiljøet godt selv, men heller bruke det som en styrke ved å formulere gode spørsmål (ibid.: 236). Jeg har allerede nevnt hvordan rekrutteringen av informanter foregikk og hvilke utfordringer det kunne gi. For å hindre at egne forutinntattheter skal prege hvordan analysen fremstilles hjelper det med bruk av direkte sitater for å synliggjøre informantenes stemmer (ibid.: 237). På den måten vil diskusjonsdelen ta utgangspunkt i det informantene sier og ikke egne erfaringer. Samtidig er det viktig å ta med sitater som ikke bare tar for seg én vinkling på en sak. Via systematisk koding av intervjuene sikres det også at sitatene og temaene som presenteres i analysen ikke skal være preget av mine egne forutinntattheter eller andre sosiologiske teorier.

Generaliserbarhet som kvalitetsinntrykk handler om forskningens relevans utover tilfellene som er studert (ibid.: 245). Det er begrenset hva man kan si om generalisering i en bacheloroppgave med fire informanter. For å styrke den har jeg benyttet meg av tidligere forskning og teorier som nevner at Trondheimsstudentene lever i et miljø som domineres av alkohol. Med fire dybdeintervjuer var jeg ute etter den subjektive opplevelsen av dette. Når både informanter som drikker sjelden, middels ofte og ofte sier at alkoholforbruk gjør det enklere å skaffe seg et sosialt nettverk, kan det være en indikasjon på at det er overførbart for flere. Samtidig trenger det ikke bare si noe om studentmiljøet i Trondheim, men også i andre store studentbyer i Norge. Gitt få undersøkelser må jeg allikevel være forsiktig med å generalisere funnene som relevante i andre caser.

3.4 Koding og tematisering av empiri

Jeg har analysert dybdeintervjuene ved hjelp av empirinær koding i henhold til SDI-modellen til Tjora (Tjora, 2017, s. 197-203). Etter transkribering av intervjuene gikk jeg først gjennom alle for å finne ulike koder som kunne si noe om hva informantene sa og som presist kunne gjengi detaljer fra intervjuene (ibid.: 203). Dette for å sikre at analysen kun skal basere seg på det informantene faktisk sa, ikke hvilke antakelser jeg kunne ha på forhånd. Den store fordelene ved å gjøre det på denne måten er at utdragene i analysen skal representere empirien på en rettferdig måte. Det som ble snakket mest om i intervjuene, får også størst plass i analysen. Disse kodene egner seg ikke til å sortere data, så neste steg var å gruppere disse til kodegrupper som kunne danne utgangspunkt for temaer i analysen (ibid.: 208). Til å begynne med kom jeg frem til omtrent tolv til tretten kodegrupper. Etter å ha testet om disse gruppene skilte seg tematisk fra hverandre eller var for smale, endte jeg opp med totalt fire grupper. Disse fire hovedtemaene er grunnlaget for analysens fire kapitler.

4.0 Analyse

De fire hovedtemaene er (1) alkohol som sosialt lim, (2) møtet med forventinger om å drikke alkohol, (3) en sosial arena med særegne normer og (4) å utvikle et sosialt nettverk uten alkoholforbruk. Analysen er strukturert ved at disse temaene er overskrift for hvert sitt kapittel, hvor empirien presenteres ved hjelp av sitater fra informantene.

4.1 Alkohol som sosialt lim

Samtlige informanter beskrev alkohol som et mulig sosialt samlingspunkt, en enkel måte å samle folk på. Det inviteres til vorspiel, det festes sammen og man drar videre sammen til Studentersamfundet eller et annet sted i byen. Det blir beskrevet som at det ofte er det mest naturlige at alkohol er involvert når man først samles en gjeng. I Trondheim er det mye som sentreres rundt alkohol, og det er ikke så ofte hvor man gjør noe sammen uten at alkohol er involvert:

«Det med alkohol er at man kan møtes for å ta en øl, det er kanskje mer naturlig enn å ta en kaffe. Ofte blir det gjerne at man tar en øl. Det er hyggelig og så tar man en til og enda en, og så baller det på seg. Enten man går på konsert, går på fest eller en fredagsquiz blir det gjerne et par øl. Det er egentlig veldig sjelden man gjør noe som

ikke har med alkohol å gjøre. Sånn sett fungerer alkohol som et sosialt samlepunkt. Det kan være med på å dra med folk som ikke tar så mye initiativ til vanlig.

Her kan vi se hvordan informanten som ofte konsumerer alkohol, snakker om at alkohol gjerne fungerer som utgangspunkt i å gjøre noe sosialt sammen. Det blir enklere å ta initiativ til å samle en gjeng, og dersom man er en gruppe mennesker som har en relasjon til hverandre, er som regel de sosiale sammenkomstene basert på at man skal drikke alkohol sammen:

«Når det først skjer noe sosialt med klassen, så er det jo gjerne knyttet til aktiviteter som inneholder alkohol. Det er på en måte det man vet at alle liker å være med på. Så da kan vi drikke sammen og dra ut sammen, liksom. Det samme med fotballaget til linjeforeningen. Altså vi drikker jo ikke alkohol når vi er på trening eller spiller kamp, men når vi først møtes utenfor trening, så er det jo snakk om fest, da. Man møtes på vors og drar på byen sammen.»

At alkohol fungerer som et sosialt lim kan også ha sin bakside, noe som også ble snakket om. Når man møtes med alkohol til stede, kan det være enklere å bli kjent der og da, men dersom man møter en person i en setting uten alkohol, kan det fort oppstå en situasjon hvor man ikke vet hvordan man skal forholde seg til hverandre. Alkohol og fest kan dog være med på å legge et godt grunnlag for å stifte videre bekjentskap, fordi det ofte er når man er ute at man treffer andre folk. Også informantene som sjelden drikker ser de positive sidene ved alkohol som et sosialt lim:

«Her i Trondheim er alt veldig lett tilgjengelig. Man har Samfundet, og ellers er de andre utestedene tett sammenpakket i byen. Det er mange jevnaldrende som drar ut, og det er gøy å møte folk. Av og til så er det bare fryktelig artig. Jeg synes det er gøy å drikke seg fullstendig snydens. Kanskje man slipper seg litt mer løs når man drar ut og drikker. Det blir veldig sosialt. Kanskje mange er vant til at det på en måte er det vi gjør når vi henger sammen. Tror flere føler på den, at med den gjengen så drar man ut, liksom.»

Det å være med på vors, fest eller ut på byen blir sett på som en stor sosial happening, hvor mange sitter med en følelse av at det er det folk gjør i helgene, og derfor gjør man det selv,

også. Det kan være at flere blir med fordi de rett og slett ikke vil sitte igjen alene hjemme, når de vet at mange de kjenner drar på vors og ut på byen. Det er noe stort som skjer med mange andre, og det blir et felles holdepunkt i det. Når informantene snakker om det, er det ikke nødvendigvis alkoholen i seg selv som gjør utslaget, men det skjer noe som er annerledes enn i hverdagen, og annerledes enn når det ikke drikkes. Det blir et felles minne med mange, noe man kan snakke om i ettertid og som skaper et slags fellesskap:

«Det er jo en slags inngangsport til det sosiale på en måte. For mange blir det enklere å snakke med mennesker hvis man drikker litt. Man har noe å bånnde over. Man gjør forskjellige drikkeleker og det skapes en slags gruppentallitet da, hvor man kanskje ikke tenker på hverdagens bekymringer, men bare koser seg med dem man er med der og da. Det er en positiv ting for mange. Ellers så er det morsomme historier som oppstår som man kan dele senere. Det skjer ting som skaper fellesskap mellom folk.»

4.2 Møtet med forventinger om å drikke alkohol

Det var ingen av informantene som benektet at det ligger en underliggende forventning i lufta blant studentene om å drikke alkohol. Det er en stor del av kulturen i studentmiljøet, og gjerne det inntrykket man har før man begynner som student. Alle synes det er normalt fordi alle andre gjøre det, det er på en måte sånn det er. Man drar hverandre med på det fordi man synes det er vanlig. I utgangspunktet ble det hevdet at det er frivillig å være med og at man ikke føler noen stor tvang til å bli med, men dersom man først blir med et sted hvor det konsumeres alkohol, kan man kjenne litt på at folk synes det er artigst hvis alle er med på det:

«Drar man (på vors), så forventes det liksom at man drikker. Dersom jeg hadde møtt opp på vors uten alkohol, så kan det hende folk hadde syntes det hadde vært litt rart. Så det kan det hende jeg tenker litt på det dersom det er en kveld hvor jeg egentlig ikke har lyst til å drikke så mye. Men jeg ender opp med å drikke fordi jeg vet at det forventes av meg når jeg først møter opp, da. Man tilpasser seg liksom forventingene.»

Sitatet fra informanten som drikker middels ofte, beskriver det som må omtales som et gruppepress om å være med å drikke alkohol og bidra til fest. Det virker som de fleste vet hva som gjelder når de møter opp et sted hvor det skal konsumeres alkohol. De vet hvilke normer

som gjelder der og tilpasser seg disse. Når du møter opp på fest, vil man la de andre deltakerne få et inntrykk av at du er med. En av informantene som drikker sjelden sier:

«Det blir så tydelig når man henter seg vann heller enn å flikke opp en ny halvliter med Tuborg. Man kan være flinke til å si at det ikke er et drikkepress, men det blir liksom ikke den samme inkluderingen dersom man drikker vann, da. De fleste tar det for gitt at man drikker, og for å unngå blick eller kommentarer, så sitter man der heller med en Tuborg enn med et glass vann.»

Informantene snakket om et drikkepress som først og fremst utøves på dem man vet drikker alkohol til vanlig. Selv om man normalt sett drikker mye, er det ikke alltid like lett dersom man er inne i en periode hvor man ikke vil drikke noe særlig. Som flere informanter påpeker kommer det tydelig frem dersom man møter opp på et vors men kun drikker vann, og mange blir nysgjerrige på hvorfor man ikke drikker alkohol. Særlig informantene som drikker sjeldnere legger merke til dette:

«Som student har jeg blitt bevisst på at det kan være litt ubehagelig. Det er alltid en overraskelse for folk dersom du ikke drikker, hvis du skjønner. Jeg får ofte spørsmål om det hvis jeg ikke drikker. Det var ikke før fadderuka og Trondheim at jeg begynte å tenke at det å ha en substitutt for en alkoholdrikke var nødvendig på et vors. For eksempel med noe iste eller noe annet fargeholdig drikke. Jeg lærte meg å drikke juice kun for å kunne gjøre det, selv om jeg i utgangspunktet ikke likte det. Særlig hvis jeg drar et sted hvor jeg ikke kjenner så mange, så er det deilig å slippe hele tiden å forsvare seg hvorfor man ikke drikker alkohol. Jeg føler litt på en skam av at jeg vil skjule så mye at jeg ikke drikker. Det har jeg ikke opplevd egentlig før jeg ble student.»

Det virker det å være liten tvil om at forventningen om å drikke er til stede i mange studentmiljøer i Trondheim. Der man møter opp på festligheter, enten det er med klassen, med idrettslaget, med revyen eller med gjengen fra Samfundet, er det kultur for at man drikker. Det kan være vanskelig å stå imot det som automatisk blir et drikkepress. Som gruppe kan man være bevisst på å ikke legge drikkepress på folk, men å unngå drikkepress lar seg vanskelig gjøre når aktiviteten inneholder alkohol, særlig hvis det er i anledning vorspiel, ball eller temafest:

«For eksempel når vi er på vors med gjengen fra UKA, så kan man si sånn «her har du en shot, men bare hvis du vil». Utover kvelden så begynner man bare å si fordi du vil. Det er litt merkelig, men man gjør det sikkert fordi det i utgangspunktet ikke skal være et press på at alle skal drikke alkohol. Man merker jo at det ligger en slags underliggende forventning der om å drikke, man gjør jo det. Og dersom ingen på gruppa er avholds eller sier fra, så blir drikkepresset på en måte en naturlig del av gruppa når vi møtes sosialt.»

4.3 En sosial arena med særegne normer

Informantene vektla at det kan virke frigjørende å drikke alkohol. Mange har en tendens til å få et annet tankesett og noen får mindre sosial angst av det. Det kan være enklere å snakke med andre i en setting hvor alkohol er involvert. Noen får mer ut av alkohol enn andre, og det er gjerne de mindre utadvendte som kan få god nytte av det. Sånn sett har alkoholkonsumeringen en positiv effekt på visse normer som ellers er mer annerledes. Som en informant sa, kan det «være sunt for mange å slippe seg litt mer løs noen ganger». Alkoholforbruket blant studenter kan åpne opp for en god samtale og gjøre det enklere å bli kjent med folk:

«Når vi har drukket, så er det på en måte helt andre normer som gjelder, da. Det blir et annet mindset hos folk. Jeg er for disse normene, med at man snakker mer med mennesker og er mer åpne med hverandre rett og slett. Det blir en annen måte å forholde seg til folk på enn man gjør i hverdagen. Man bruker det for å få ting mer jovialt enn til vanlig. Sånn sett kan man gjøre seg avhengig av alkohol for å tørre å være sosial, og det er jo ikke bra.»

Her viser empirien hvordan det skapes en annerledes væremåte når man møtes for å drikke. Det blir en annen sosial setting med mulighet til å bli kjent med mennesker på en annen måte enn for eksempel på skolen. Man kan snakke om andre ting, og stemningen blir mer løssluppen. Flere snakket om at denne stemningen absolutt blir til ved at alkohol er til stede, men det trenger allikevel vel ikke være alkoholen i seg selv som gjør det. En av informantene som sjelden drikker hevder å bli smittet av en generell fellesskapsfølelse:

«Det er ikke sikkert det er alkoholen som gjør at det er så annerledes. Man må ikke nødvendigvis drikke selv for å bli preget av stemningen som er eller normene som gjelder. Jeg har for eksempel merket det noen ganger når jeg ikke drikker at jeg blir smittet av andre som er beruset. Samtidig så kjenner mange på denne fomo-følelsen (fear of missing out). Man vet at det skjer mye morsomt i utelivet, så det blir en kombinasjon av at man ikke vil gå glipp av ting. Jeg tror man blir påvirket av stemningen fra hverandre, og det mener jeg nødvendigvis ikke er på grunn av alkohol, da. Når man er på fest med hverandre, så kan man senke sosiale sperrer, og det kan man gjøre uten å være beruset.»

Å dra ut sammen er med på å skape en dynamikk i en gruppe. Folk gjør forskjellig ting når de drar ut, som gjerne blir en vane. Noen drikker lite, mens andre drikker mye. Noen er veldig opp og fram, mens andre holder seg litt i bakgrunnen. Etter hvert som man drar oftere ut med de samme folkene så begynner man å forbinde folk med det de vanligvis gjør på fest, og det kan oppstå forskjellige roller i gruppa:

«Hvis du har gjort sånn og sånn på tre fester, for eksempel drukket veldig mye, så forventes det litt videre at du fortsatt gjør det. Noen har litt sånn at de trekker opp stemningen og kjører litt show på vors, og da regner på en måte resten med at den personen må gjøre det hver gang vi fester sammen. Så man får litt roller på fest, som egentlig preger dynamikken i gruppa ganske mye, da.»

Føler man en stor trang til å imponere folk, kan presset til å drikke være ganske stort. Man gjør det ikke av egen motivasjon eller fordi det er gøy, men man føler at man blir mer akseptert og inkludert. Hvis man er mindre sikker på seg selv i utgangspunktet, kan det være enklere å ty til alkoholen for å komme opp et annet nivå enn det man er på til vanlig. Det kan også bli mer som et spill:

«Med alkohol synes jeg det ofte blir sånn at alt blir et spill. Man ønsker å imponere alle rundt seg. Med alkohol blir det fort sånn som sosiale medier. Man tenker veldig mye på hva andre tenker om deg. For eksempel sjekker man kanskje opp noen kun for å imponere de andre, ikke nødvendigvis fordi du bryr deg om den du sjekker opp. Man gjør liksom ting kun for å øke egen status.»

Sitatene beskriver en sosial setting med særegne normer. Det er en stor sosial happening mange vil ta del av, og som gir en følelse av fellesskap med andre mennesker som er i samme livssituasjon som deg. Det snakkes om normer som endrer seg ved at det er enkelte ting det er lov å gjøre og si som ellers ikke er det. En annen norm det snakkes om, er også normen om at alle som er med skal drikke alkohol. Denne kan igjen føre til at folk oppfører seg annerledes når de befinner seg i den sosiale settingen:

«Jeg var med på en drikkelek en gang jeg drakk vann, hvor man kunne gi bort slurker til hverandre. Da var det liksom ikke noe poeng å gi slurker til meg siden jeg drakk vann. Det ble ekstra tydelig når jeg hele tiden må ut på kjøkkenet for å hente vann. Det blir et spill i de handlingene man gjør på en måte. Det er stor forskjell på å sitte med ølen i hånda enn når man ikke gjør det. Folk kan si at, hey, du glemte å drikke. Så man kjenner veldig på det når det er drikkeleker, da. Man blir veldig fulgt med på. Man blir veldig selvbevisst på handlingene man gjør, man prøver kanskje å skjule det litt hvis man ikke drikker alkohol. Man ønsker å bli akseptert av de andre.»

4.4 Å utvikle et sosialt nettverk uten alkoholforbruk

Informantene virket samstemte i at det blir vanskeligere å skaffe nye venner uten å drikke alkohol. Det er langt ifra en umulighet, men det kan absolutt gjøre det vanskeligere. Studentmiljøet generelt i Trondheim er mye sosialt som sentrerer rundt festing og alkohol. For at du da skal ha mulighet til å være der folk befinner seg er det en stor fordel at du selv drikker og kan ta del i det fellesskapet som skapes der:

«For min del kan man ikke bare droppe å dra på arrangementer hvor man møter alkohol, for da er det ikke så mange tilbud igjen for å være helt ærlig. Da får man nesten ikke møte nye folk. Her i Trondheim har man inntrykk av at det er en lang tradisjon for alkoholens rolle blant studenter, og det er vanskelig å endre på de tradisjonene som allerede ligger der. Man kan ikke bare be folk om å ikke drikke på konserter eller drikke på vors. Det er på en måte sånn det er.»

Samtidig var det ikke bare svartmaling av situasjonen dersom du ikke vil være med i miljøer som preges av alkohol. Det ble også snakket om at Trondheim kan være en by for alle, med et bredt tilbud av aktiviteter som ikke nødvendigvis trenger å inneholde alkohol:

«Jeg tror det hadde gått helt greit (å være avholds). Det er mye i Trondheim som man kan engasjere seg i. Det er mye som skjer. Konserter, debatter, quiz. Der gjør Samfundet en god jobb tror jeg, det er flere tilbud for de som ikke vil på fylla hver helg. Så jeg tror det hadde gått helt fint å være student i Trondheim selv om man er avholds. Hvis man leter aktivt etter miljøer som ikke drikker, så finner man det. Jeg tror Trondheim er en by for alle.»

Informanten som ofte drikker alkohol mente at studentmiljøet i Trondheim ikke kan oppleves like bra dersom du ikke vil være med der det er alkohol. «Det må være litt kjipt å tenke på at mange av de du kjenner, har en arena hvor det skjer så mye, men du har ikke noe å gjøre på den arenaen liksom». Informanten med middels alkoholinntak hevdet at du gjør det enklere for deg selv dersom du er villig til å drikke alkohol i ny og ne:

«Dersom man skal møte dem man kjenner, enten det er fra faddergruppa, klassen eller fotballaget, så er det jo gjerne i sosiale lag hvor man møtes for å drikke, fordi det er det vi vanligvis gjør. Da er det lettere å bli med resten av gjengen dersom man vil være med på fest. Dersom du er avholds, så kan du ha lyst til å bli bedre kjent med disse folkene og opprettholde relasjonen, men du orker på en måte ikke å sitte på en fest hvor alle andre gjør noe annet enn det du gjør. Så det å være med på å drikke gjør det egentlig lettere å bli kjent i utgangspunktet, men også for å opprettholde kontakten.»

Å møte medstudenter i Trondheim skal ikke være vanskelig med det brede tilbudet som er, uavhengig av alkohol. Spørsmålet er om alkohol gjør det enklere å bli kjent, og enklere å opprettholde kontakten. Det er ikke alle som kommer inn i et rom og tenker at de kan snakke med alle uten videre. For noen er dette helt naturlig og dermed mindre nødvendig med alkohol, men det kan være nødvendig for mange andre. I noen tilfeller vil det dermed være nødvendig med alkohol for å sosialisere seg i den grad man ønsker. En av informantene som drikker sjeldnere, hevder det kan være enklere å bli inkludert i en gruppe dersom man drikker selv:

«Jeg merket det veldig i fadderuka. De gangene det var lagt opp til å drikke og dra ut, så var det flere som valgte å ikke være med. Da blir det sånn at noen blir veldig med

og noen blir litt utenfor. Jeg tror at hvis man drar ut sammen, så bånder man på en annen måte. Man blir jo godt kjent og man blir nærmere hverandre. I klassen min så er man en sosial gjeng som er blitt sammensveiset. Det kan være på grunn av at vi drar på vors sammen. Man merker kanskje et skille mellom de som drikker mye og de som drikker lite.»

Fadderuka var en faktor som ble diskutert som en mulighet til å starte studiet med å få mange nye venner, men at det varierer mellom studentene hvor godt utbytte man får av det. Dersom du føler at fadderuka ikke var noe for deg på grunn av at det drikkes for mye alkohol der, så er det noe du kan kjenne på resten av studietiden. Da kan man føle seg litt utelatt fra den gjengen. Som nevnt tidligere trenger ikke alkohol å være en nødvendighet for å bli kjent med andre studenter i Trondheim, men det kan gjøre det enklere og raskere å bli kjent med folk.

5.0 Diskusjon

De fire hovedtemaene fra analysen er knyttet til hvordan alkohol kan fungere som et sosialt samlingspunkt for studentene, og hvordan det blir en arena med særegne normer. I neste kapittel diskuteres funnene fra analysen i lys av de sosiologiske begrepene kollektiv effervesens og front- og back stage.

5.1 Studentenes alkoholforbruk som front stage

For å belyse UPI om hvordan Trondheimsstudentene opplever forventningene om å drikke alkohol gir det mening å ta i bruk Goffmans begrepspar front stage og back stage. Som nevnt hevdet informantene at mange studenter drar ut fordi det er der de møter folk, og flere vil ikke gi inntrykket av at de sitter hjemme alene. Fra deres utsagn kan det virke som at utelivet er en arena hvor du ved enkle tiltak kan oppføre deg i en bestemt rolle for å gi andre det inntrykket du vil at de skal ha av deg. Du kan gjøre handlinger som ikke er drevet av egen motivasjon eller ønske, men for å øke egen status eller imponere andre. Hvis så er tilfelle, passer det godt med Goffmans definisjon av front stage, hvor en person vil handle målrettet for å gi andre det inntrykket man ønsker at de skal ha eller de forventer av deg.

Teatermetaforen har som formål å vise hvordan interaksjon mellom mennesker er en utveksling av forventninger mellom skuespiller og publikum. Med andre ord vil en person

spille ulike roller ut ifra hva som forventes av omstendighetene, samtidig som personen selv kan gi det inntrykket hen vil at omstendigheten skal ha. Som analysedelen viser, kan utelivskulturen blant studentene bidra til å gi forskjellige roller til folk. Noen oppfører seg på en bestemt måte flere ganger, og det blir med tiden forbundet med og etter hver forventet av personen. Dersom en eller to personer alltid er gira og tar ansvar for at det skjer drikkeleker eller annen spenning, forventes det av andre deltakere at de gjør dette hver gang. Selv om vedkommende har en dårlig dag, kan hen ende opp med å gjøre det fordi det kreves av rollen som forventes av de andre deltakerne på vorset, som blir publikum til rollen. At vedkommende i bunn og grunn ikke har energi til det, blir lagt til side bak fasaden, eller back stage. Når kvelden er ferdig, kan personen tre ut av rollen front stage, gå tilbake til back stage, senke skuldrene og hente energien tilbake.

Informantene hevdet det finnes sosiale arenaer blant studentene i Trondheim som ikke trenger å være preget av alkohol, men da må man søke aktivt etter det. Samtlige hevdet at når du først er en del av en sosial arena med alkohol til stede, så vil det være en forventning der om at du er med. Som vist i analysen vil det alltid være en «overraskelse hvis du ikke drikker». Selv om en gruppe sier at du bare drikker hvis du vil, kommer forventningen til å ligge der så lenge det er alkohol til stede. Som deltaker kjenner man på presset, og man vil gi inntrykk til de andre at man er med. En av informantene som sjelden konsumerer alkohol, snakket om hvordan det kunne oppleves. For å unngå ubehagelig oppmerksomhet påpekte hun at det føltes nødvendig å sitte med en drikke i hånda som kunne ligne på en alkoholholdig drikke. Hun vil ikke gi de andre inntrykket at hun ikke drikker, og prøver derfor etter beste evne å manipulere inntrykket de andre får av henne. Man kan argumentere for at alkoholarenaen blant studentene blir en front stage hvor man vil gi publikum, de andre deltakerne, det inntrykket du vil at de skal ha av deg. Du vet at det forventes av deg når du først møter opp, så derfor tar du med deg en øl eller kommer med en unnskyldning for å ikke drikke.

Studentenes alkoholforbruk ble av en informant sammenlignet med sosiale medier. På Facebook eller Instagram kan man legge ut et innlegg eller bilde som viser at du har det fint og flott, uten at du nødvendigvis har det. I en sosial setting med alkohol kan det sammenlignes med å sette opp en fasade hvor du har en øl tilgjengelig og later som du er med for fullt. En kan spørre seg om vors og uteliv som blir som sosiale medier i det virkelige liv. Som en informant påpekte, blir det ofte «som et spill» når det er snakk om alkoholforbruk blant studentene. Det ble også hevdet at det er når man drar ut, at man virkelig møter mange

kjente og bekjente, og det er en følelse av at det er der det skjer. Hvis man ser på det fra den vinkelen, vil alkoholforbruk påvirke positivt til å utvikle et sosialt nettverk som student, fordi man får muligheten til å møte mange medstudenter. For å bruke Goffmans front stage kan det da være nødvendig å spille en annen rolle enn du har til vanlig for å bli inkludert i ulike settinger som student. Samtidig må det ikke være sånn. Informantene som sjelden drikker, sa selv at de er med på arrangementer hvor de møter alkohol, og at det er opp til hver enkelt hvor mye man bryr seg om forventningene. Det blir et individuelt spørsmål om hvor mye du bryr deg om hva andre gjør, og om du vil manipulere andres inntrykk av deg.

5.2 Studentenes alkoholforbruk som kollektiv effervesens

UP2 spør om hva som gjør at så mange studenter tar del i alkoholmiljøet. Fra empirien kommer det frem at det er gøy å dra ut for å møte medstudenter hvor det er andre sosiale rammer enn det er ellers når de møtes på skolen. Noe informantene nevnte ofte, var at det å drikke alkohol gjør at mange senker skuldrene og blir mer åpne for ha kontakt med mennesker man ikke kjenner så godt fra før. Det blir enklere å komme i interaksjon med mennesker man ikke har hilst på før, noe som ikke er like vanlig dersom man går forbi dem i gangen på campus på NTNU. I en slik setting vil det ikke være like naturlig å gå bort for å snakke med hverandre, men dersom man er på vors sammen eller møter hverandre ute hvor begge har drukket alkohol, virker det mer legitimt å snakke sammen. På samme måten som når man trer inn i et festivalområde er uformell prat med omtrent hvem som helst i større grad sosialt akseptert når man møtes i anledninger hvor begge konsumerer alkohol (Tjora et al., 2017). I dette tilfelle vet begge at den andre er på samme bølgelengde. Møtes man en fredag- eller lørdagskveld på Samfundet, så vet begge at den andre mest sannsynlig er påvirket av alkohol, og da vet begge at den andre er mer tilbøyelig for å ha en samtale. Da vil det være enklere å gå bort til vedkomne og si hei, vi studerer jo det samme, hvordan går det med deg? Med andre ord bidrar alkohol til å gi lavere sperrer for å snakke med folk enn det er ellers.

Med sosiologiske briller kan vi kan kjenne igjen beskrivelsen fra Durkheims begrep kollektiv effervesens. Å møte medstudenter ved anledninger det konsumeres alkohol kan gi følelsen av å komme et sted hvor man transformerer sin egen væremåte og omstendigheter. Det blir andre normer som gjelder, hvor man tar mer initiativ, snakker mer med mennesker og er mer åpne med hverandre. Det blir en annen måte å forholde seg til folk på enn det man gjør i hverdagen. Som informantene snakket om, er det gjerne et annet «mindset» som gjelder når

man er ute og drikker. Normene endrer seg så fort man går inn døra på vei til et vors eller inn til Samfundet eller et annet utested i byen. Enten om man studerer sosiologi, industriell økonomi eller til å bli lærer så vet alle at man er på samme nivå. Det skjer ting som gjør at alle studenter uansett interesse har noe å bånne over. Man gjør forskjellige drikkeleker, synger sanger og danser sammen, og det skapes en slags bevissthet om å være en del av et miljø som er større enn seg selv. Det kan oppstå morsomme historier man kan dele sammen senere. Det skjer med andre ord hendelser og følelser som skaper fellesskap mellom folk, på tvers av og uavhengig av det man studerer. Det blir ikke bare å dra ut med venner og bekjente som gjør at flere syntes det er artig å være med, men opplevelsen av å være med på noe mer.

Som nevnt i teoridelen kan det å være preget av en kollektiv effervesens føre til uforutsigbar oppførsel. Individene kan få så mye entusiasme av situasjonen man er en del av at man gjør ting man vanligvis ikke gjør. Å gjøre ting utenfor sin vanlige moral kan godt være en direkte konsekvens av å være beruset, men det er interessant å spørre seg om det er andre ting enn alkoholen som fører til fellesskapet som informantene snakker om. Ordet effervesens stammer fra det engelske språket, og kan brukes som et synonym til entusiasme eller bety boblene som er i en brus eller en musserende vin (Oxford English Dictionary, 2019). For å oversette til et sosiologisk språk kan man si at dette blir som et brusende sosialt samvær, hvor man opplever at noe er større enn seg selv. Informantene nevnte at det er mange som drar ut i frykt for å sitte igjen alene og ikke få med seg morsomhetene flere av vennene får. Når studentene samles i helgene for å drikke seg snydens sammen, kan bare tanken på det fellesskapet trigge den enkelte til å være en del av det. En av informantene som sjelden drikker alkohol, hevdet å bli påvirket av den generelle stemningen som var mens hun var ute uten at hun drakk. Hun ble på en måte beruset av selve stemningen, av de sosiale normene som endrer seg. Det trenger ikke nødvendigvis være følelsen av å bli beruset på alkohol, men ideen om at det er noe man gjør sammen som en gruppe. Det er en lidenskap man oppnår sammen, en brusende fellesskapsfølelse, et brusende samvær.

6.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg knyttet trondheimsstudentens alkoholforbruk til Goffmans begrepspar front stage og back stage, samt Durkheims begrep kollektiv effervesens. Problemstillingen spør hvordan alkoholforbruk påvirker muligheten til å utvikle et sosialt

nettverk som student i Trondheim. Gjennom fire dybdeintervjuer med studenter som har vært aktive i ulike verv, har jeg kommet frem til at alkoholforbruk kan gjøre det enklere for den gjennomsnittlige studenten til å utvikle sitt sosiale nettverk, uten at det må være en nødvendighet. For mange studenter knytter det sosiale livet seg rundt alkohol. Det fungerer som et sosialt lim, hvor sosiale initiativ ofte skjer i sammenheng med at det konsumeres alkohol. Det omtales som en arena hvor mange slipper seg mer løs og man møter mange medstudenter. Det uttales samtidig muntlig at man kun er med hvis man vil, men når det først er en sammenkomst med alkohol til stede, ligger det ofte et underliggende forventningspress om at alle skal være med å drikke alkohol. Det blir opp til hver enkelt å vurdere hvor mye dette preger deg, og det blir et individuelt spørsmål om hvor mye man bryr seg om disse forventningene.

Nytten av å anvende de empiriske funnene opp mot begrepene front stage og back stage er at det kan belyse hvordan studentene opplever forventningen om å drikke, som UP1 spør om. Gitt at et drikkepress finner sted, vil studentene gi de andre deltakerne inntrykk at de også er med og drikker alkohol. Alkoholbruken blant studentene ble sammenlignet med sosiale medier, der man kan gi andre det inntrykket du ønsker at andre skal ha av deg. Når en gruppe drar ut sammen flere ganger, bygges det også opp roller som det forventes at man innfrir. Igjen blir det et individuelt spørsmål, om hvor mye man bryr seg hva andre tenker om deg, og hvor mye du vil manipulere andres inntrykk av deg.

For å belyse studentmiljøets alkoholforbruk spør UP2 om hvorfor så mange studenter tar del i det. Ved å knytte empirien opp mot kollektiv effervesens har jeg vist hvordan vors og uteliv blant studentene er en arena som oppleves som et stort fellesskap, på tvers av klasser og studieretninger. Når studentene er i disse situasjonene, skjer det en transformering av normer, hvor man slipper seg mer løs og kan senke sosiale sperrer som er til stede ellers i hverdagen. På denne måten blir alkoholforbruket blant studentene koblet opp til kraften i et brusende fellesskap.

Studentens alkoholbruk er et tema det stadig forskes mer på, men det er fortsatt mer som kunne vært interessant å undersøke i en ny eller større studie. Andre spørsmål som kunne blitt forsket dypere på er hvordan fadderuka setter en standard for drikkevaner resten av studietiden, eller hvordan kulturen er innad i Studentersamfundet, en institusjon som kun drives av frivillighet. Ellers kan det godt være at alkoholpresset oppleves mindre dersom man

er en del av et religiøst miljø. Derfor kunne det også vært interessant å dra inn perspektiver fra hvordan kulturen rundt alkoholforbruk er i religiøse studentmiljøer.

Litteratur

Alsberg, A. & Sundberg, C. Ø. (2018, 14. oktober). Trondheimsstudenter kan være verre enn andre. *Adressa*. Hentet fra

<https://www.adressa.no/pluss/nyheter/2018/10/14/Trondheimsstudenter-kan-v%C3%A6rre-enn-andre-17690578.ece?rs5023331553702692290&t=1>.

Bjørgan, E. H. (2018, 15. oktober). Kartlegging av studentenes alkoholforbruk: -Jeg hadde ikke et alkoholproblem. Jeg hadde et problem jeg løste med alkohol. *Universitetsavisa*. Hentet fra <https://www.universitetsavisa.no/student/2018/10/15/Jeg-hadde-ikke-et-alkoholproblem.-Jeg-hadde-et-problem-jeg-l%C3%B8ste-med-alkohol-18364534.ece>.

Bye, T. A., Hirrich, A., Levang, L. E., Røkkum, N. H. A., Tjora, A. & Torp, T. U. (2017). Musikkfestivalens kollektive effervesens. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 58(1/2017). Hentet fra: https://www.idunn.no/tfs/2017/01/musikkfestivalens_kollektive_effervesens.

Durkheim, E. (2001). *The elementary forms of religious life*. London: Oxford University Press.

Goffman, E. (1974). *Vårt rollespill til daglig. The presentation of self in everyday life*. Oslo: Pax Forlag.

Heradstveit, O., Knapstad, M. & Sivertsen, B. (2018). Studentenes Helse- og Trivselsundersøkelse 2018 (SHoT)/ HELT ÆRLIG-undersøkelsen. Hentet fra <https://shotstorage.blob.core.windows.net/shotcontainer/SHOT2018.pdf>.

Jacobsen, M. H. & Kristiansen, S. (2006). Goffmans metaforer – om den genbeskrivelse og rekontekstualiserende metode hos Erving Goffman. *Sosiologi i dag*, 36(1): 7-35.

Ottesen, M. S. (2018, 24. oktober). Ny kartlegging av trondheimsstudentenes rusvaner viser farlig utvikling. *Under Dusken*. Hentet fra <https://dusken.no/artikkel/28189/ny-kartlegging-av-trondheimsstudentens-rusvaner-viser-farlig-utvikling/>.

Oxford English Dictionary. (2019). Hentet fra
<https://en.oxforddictionaries.com/definition/effervescence>.

Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder* (3. utgave). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Vedlegg: intervjuguide

Oppvarming:

- Hva heter du og hvor gammel er du?
- Hva studerer du og hvor lenge har du studert?
- Hvorfor studerer du dette?
- Trives du som student i denne byen?

Alkoholforbruket:

- Hvor ofte drikker du alkohol selv?
- Hvor ofte drikker vennene dine alkohol?
- Hvor ofte vil du si at du er på fylla?
- Hvor ofte vil du si at vennene dine er på fylla?
- Hvis du tenker på nettverket du har i studentbyen din, hvor mange av disse har du blitt kjent med gjennom aktiviteter som vorspiel eller andre aktiviteter med alkohol?
- Vil du si at alkohol har vært nødvendig for å stifte nye bekjenskaper/få seg nye venner? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Tror du det er vanskeligere å skaffe seg nye venner dersom man ikke vil være med på alkoholdominerte aktiviteter som vorspiel?
- Skulle du ønske du drakk mer eller mindre alkohol enn det du gjør per dags dato?
- Har du noen gang ikke dratt/vurdert å ikke dra på et studentarrangement fordi det drikkes for mye alkohol der?
- Vil du si at det drikkes for mye i studentmiljøet i Trondheim?
 - o Ville du hatt flere alkoholfrie tilbud enn det er nå?
- Kan du prøve å forklare hvorfor du tror så mange liker å dra på vors og drikke mye alkohol?
 - o Både hva du tenker selv og generelt studenter i Trondheim?

Kultur i idrett og friville verv:

- Hva slags aktiviteter driver du med utenom studiet?
 - o Frivillige verv (Samfundet, UKA, NTNUI, linjeforening)
 - o (Dersom informanten ikke har hatt noen frivillige verv, koble spørsmålene mot klassen og vennekretsen generelt)
- Hvor ofte er det festing med alkohol inkludert i denne gruppen?

- Da du startet (i idrettslaget, vervet), opplevde du en forventning om å drikke alkohol og delta på felles vors?
 - o Preget dette hvordan du oppførte deg foran de andre?
- Hvordan vil du si at alkohol påvirker dynamikken og kulturen på idrettslaget/i vervet?
- Har du gjort deg noen tanker om alkohol har gjort det enklere eller vanskeligere å bli en sammensveiset gruppe?
- Hva med vennekretsen din ellers, hvordan vil du si at alkoholforbruk påvirker dynamikken der?

Fadderukene:

- Kan du beskrive ditt forhold til alkohol og festing før du begynte som student?
- Hvordan opplevde du forventningen om å drikke alkohol og feste under fadderuka?
- Kan du beskrive om det følte nødvendig å drikke alkohol og bli med på fest for å være en del av gjengen?
- Gjorde du deg noen inntrykk av hvordan du kunne opplevd fadderuka, dersom du var avholds?
 - o Eventuelt hvordan du hadde opplevd studentmiljøet i Trondheim, dersom du var avholds?
- Har du gjort deg noen tanker om fadderukene setter en standard for resten av studiet når det gjelder alkoholvaner for deg og din vennekrets?

Avrundning:

- Hvilke positive sider ser du ved alkoholforbruket blant studenter?
 - o Hva med negative sider?

